23/01/2020

Др Дарко Танасковић: О Патријарховој десетогодишњици

И тако, неуморно, пуних десет година, а при крају своје девете деценије живота! Увек благог осмеха, смирен, али стамен, зрачећи поуздањем и уливајући утеху и охрабрење…

Човек је слабо биће, непоуздано је његово памћење, а слабо и кратко сећање! Ову искуствено потврђену истину на различите начине изразили су, и на њу упозорили, многи хришћански и нехришћански, човекољубиви мудраци и мислиоци, од античких времена до данас. Користан је, стога, сваки подухват чији плод људима помаже да савладају заборављање онога што не треба заборавити, јер није баш све достојно сећања и не може се све памтити.

Има савремених филозофа који, чак, тврде да је заборављање за уравнотежени напредак човечанства подједнако значајно као и памћење, за шта наводе прилично уверљиве аргументе. Невоља је, међутим, у томе што читав низ моћних, планетарно делотворних чинилаца, поготово у модерно доба, ненамерно, а богме и намерно, доприноси људском заборављању онога чега бисмо се из прошлости морали сећати, а то значи и самозабораву, губљењу свести о ономе шта смо, одакле смо и куда идемо, како се изразио чувени француски биолог Жан Ростан. У историјској науци све чешће се јављају гледишта да није толико важно оно што се стварно догодило, већ, како се уврежило рећи, наши , често неподударни “наративи” о томе, на основу чега се почиње говорити и о “постисторијском” времену. Истовремено, они који нас понајвише убеђују у штетност “гледања уназад” и “робовања

прошлости” и те како усрдно раде на произвођењу садашње и будуће историје у којој народима и државама, па и црквама, произвољно одређују место у складу са својим веома конкретним интересима и неретко опасним намерама. Укидањем сећања стварају се предуслови за произвољно и сврховито управљање будућношћу.

Установљење праксе редовног објављивања Патријархових годишњака, као хроника онога што је Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски током једне календарске године чинио у разним областима свога пастирског и јавног деловања, било је хвале вредна и, већ се показало, корисна иницијатива против заборава. Колико ми је познато, сам патријарх Иринеј није био претерано одушевљен оваквим видом остављања трајних белега о својој служби, што више говори о његовој скромности и смерности, а никако о објективној вредности и, поготово, перспективној делотворности ових садржински и документарно исцрпних, драгоцених зборника података. Биће они трајно на располагању сваком духовно радозналом човеку, али не мање и проучаваоцима живота наше Цркве у садашњем времену и у савременом друштву. Структурисане кроз поглавља која обухватају свеколико неуморно и разуђено Патријархово ревновање у служби Цркве, а на ползу нашега народа и његовог достојанства међу другим народима, ови богато илустровани и изванредно графички опремљени томови већ творе својеврсну импозантну библиотеку. И у другим хришћанским црквама има примера оваквог летописног сведочења о деловању њихових поглавара, чиме Српска Православна Црква потврђује висок степен институционалне самосвести и друштвене одговорности, пре свега пред историјом. Колико је такво опредељење оправдано говоре, поред осталог, и тешкоће са којима су се у прикупљању материјала суочили они прегаоци који су радили на припремању овог обележавања десетогодишњице ступања патријарха Иринеја на трон српских патријараха. Много тога није забележено, снимљено или сачувано…Постојање Патријархових годишњака, уједно и годишњака матичног тока живота Српске Православне Цркве и њеног верничког народа, убудуће ће немерљиво олакшати осврtање уназад, зарад сигурнијег корачања унапред, стазом која је све само не лака и без препрека, споља и изнутра.

Почивши патријарх Павле, чији је патријарх Иринеј био блиски сапутник и сарадник, а од пре једне деценије и достојни настављач, једном приликом је поручио, и опоменуо: “Ми се често изговарамо: да смо се родили у неко сретније и боље време и ми бисмо били бољи. То је само изговор! Кад нас је поставио у ово време, Бог нам је дао снаге које су нам потребне да, уз Његову

благодатну помоћ, ми издржимо, одолимо и извршимо своје задатке". А која су то била, у новијој историји, много боља и срећнија времена за Српску Православну Цркву, а самим тим и за њеног поглавара? Тешко је сетити се... Од племенитог и мудрог патријарха Павла и ова поучна мисао: "Међу вуковима опстати овци је тешко, али није немогуће, јер нам господ каже на који начин ми можемо и међу вуковима опстати као овце Његове. А то је – да будемо мудри као змије и безазлени као голубови. Мудрост ће нас сачувати да не постанемо плен, да нас вуци не раскину, односно да нас непријатељи не онемогуће. А безазленост и доброта ће нас сачувати да ми не постанемо вуци". У временима која су, по много чему изазовна, тешка, па и вучја, патријарх Иринеј је доследно настојао да путем који је отворио и прокрчио Свети Сава, а после њега следило још 55 (44 патријарха) поглавара Српске Православне Цркве корача као самозатајни слуга Господњи, одговорни пастир свога (верничког) српског народа, са мудрошћу змије и безазленошћу голуба. Чинодејствовао је редовно, предводећи литургије и молитве, посећивао све крајеве земље Србије, походио Србе у расејању, одлазио у госте и примао их, домаће и стране, у Патријаршији, заиста отвореној за све, а посебно за помоћи и савета потребите, саветовао се са политичарима, јавним и културним посленицима, присуствовао разним културним и другим манифестацијама...био свуда и увек онде где је сматрао да му то његово позвање и послање налажу. И тако, неуморно, пуних десет година, а при крају своје девете деценије живота! Увек благог осмеха, смирен, али стамен, зрачећи поуздањем и уливајући утеху и охрабрење.

На половини досад пређеног Патријарховог пута, академик Владета Јеротић је, над петим годишњаком, овако размишљао:"Већ довољно дуго, две хиљаде година, хришћани се препознају у људима по следећим карактеристичним особинама: ревност за хришћанску веру (без трунке фанатизма), што је случај са нашим Патријархом; неговање сталне молитве за мир у свету, за помирење сукобљених, и појединаца и народа; одржавање редовних литургијских поклоњења пред Господом, сведочећи тако, не само речима, већ и делом свакој Речи коју нам је Господ Исус Христос оставио.

Чини ми се да не претерујем када кажем да се овим врлинама које хришћанска вера пружа сваком човеку као могућност и шансу, успешно приближио (и даље приближава) српски Патријарх господин Иринеј". Премда неупоредиво мање позван од професора Јеротића за давање оваквих судова, слободан сам рећи да ми се, после десет година Патријархове службе на челу Српске Православне Цркве, чини да су се његова оцена и предвиђање показали умесни и тачни, у времену које је, бивало све изазовније и смутније,

а никако лакше и ведрије. Усудио бих се да додам и једно своје скромно запажање. Како се околности у којима патријарх Иринеј пастирски, јавно и национално делује усложњавају, а мушоносни и градоносни облаци над хоризонтима превославља гомилају, као да се све видљивије пројављује Патријархова врлина смерности и смиреноумља. Смерност (грчки ταπείνωσις), што се обично преводи као “понизност”, али, рекло би се, није баш исто што и латински humilitas, а ни скрушеност или самопознање, већ, према тумачењу светог Јована Лествичника (525-608 по Христу), “духовна поука самога Христа, коју удостојени људи духовно примају у ризницу своје душе, и која се обичним речима не да изразити” (Лествица, 997). Није, верујем, тешко сложити се да је смерност, чак и слободније схваћена од овог строгог и речима неисказивног исихастичког поимања, међу особинама којима је, просечно, савремени човек најоскуднији, што у пуној мери важи и за нас Србе. Није, стога, изненађење склоност да се нечија смерност узима за слабост и несигурност. Ни патријарх Иринеј није таквих замерки поштеђен, особито у временима кад је за многе, како се изразио наш непрежаљени Радован Биговић, “политика постала једина метафизика”, а у светлу запажања Владете Јеротића, да “мада је однос Цркве и Државе у свим временима, као и данас, био и остао сложен и често противречан, примере релативно усклађених односа Државе и Цркве у Србији данас покушава да покаже као реалну могућност наш патријарх господин Иринеј”. Додао бих, најзад, још нешто из закључног дела Лествице (Глава VII): “Добар војсковођа треба јасно да зна положај и место свакога потчињеног. Јер, можда има таквих који се боре у групи, неки се боре заједно са војсковођом испред осталих бораца, а неки издвојено, сами, који треба да буду одређени за борбу у безмолвију. Не може крманош сам, без сарадње морнара, спасти брод. Ни лекар не може излечити болесника, ако му се претходно сам болесник не обрати са пуним поверењем, показујући му ране и молећи га за лек”.

Патријархови годишњаци, као веродостојни документи самопрегорног пастирског деловања и уроњености у народ и његов стварни живот, делују, и ваља се надати да ће бити доживљени и прихваћени, као алманаси светосавске саборности, без које православним Србима будућност у Цркви и ван Цркве прети сумрачним неизвесностима.

др Дарко Танасковић
spc.rs